

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XIV, 17 EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA 28. X. 1967

MARIJA V SKRIVNOSTI KRISTUSA IN CERKVE

Filip Žakelj

(Ob 8. poglavju Konstitucije o Cerkvi)

Zadnjih dvajset let sta se mariologija in marijanska pobožnost razcveteli do viška. Majhen dokaz za to bi bile velike vnanje slovesnosti v čast Materi božji, mednarodni mariološki in marijanski kongresi, od Rima 1950, do Fatime 1967; razglasitev verske resnice o Marijinem telesnem vnebovzetju, Marijino leto ob stoletnici razglasitve verske resnice o Marijinem brezmadežnem spočetju; lursko Marijino leto 1958 ob stoletnici Marijinih prikazovanj v Lurdu; fatimsko Marijino leto ob petdesetletnici fatimskih Marijinih prikazovanj. Slovenci obhajamo to leto 1200 letni spomin, odkar je škof Modest prinesel Slovencem luč prave vere; spominjamo se 1100-letnice, odkar sta se slovanska apostola Ciril in Metod ustavila za nekaj mesecev na naši slovenski zemlji, oziroma skozi slovenske kraje potovala v Rim. Oba jubileja sta hkrati tudi marijanska. Za obnovo verskega življenja med slovenskim narodom pa so pomembni še trije marijanski jubileji: brezjanski (šestdesetletnica kronanja Marije Pamač), svetogorski (250-letnica kronanja) in trsatski.

Že pred drugim vatikanskim cerkvenim zborom pa je nastal na več krajih nekakšen odpor proti Marijinemu češčenju. Mnogo so govorili in pisali o marijanskem maksimalizmu in minimalizmu. Ker je bilo pred začetkom cerkvenega zbora in med njim mnogo govora o ekumenizmu, je bilo za mnoge močno poudarjanje Marijinega češčenja nekaka ovira za pridobivanje protestantov, ki Marijinemu češčenju niso ravno preveč naklonjeni. Ta spor se je prenesel v teološke komisije, ki so pripravljale besedilo za razprave na cerkvenem zboru in celo v zborovalno dvorano. Nekateri so zahtevali, naj se razodeti nauk o Mariji obravnava samostojno; drugi, naj o njem govori posebno poglavje v Konstituciji o Cerkvi. Tako je prišlo do obširnega 8. poglavja v omenjeni konstituciji, ki je pravzaprav višek in krona celotne konstitucije, o kateri je teološki odsek to leto vsaj glavna vprašanja načel.

Tudi dvanaesti kulturni večer se misli le bolj dotakniti tehle petih glavnih misli o Mariji v tej konstituciji:

1. Tri uvodne misli. 2. Naloga blažene Device v redu odrešenja. 3. Blažena Devica in Cerkev. 4. Češčenje blažene Device v Cerkvi. 5. Marija, znamenje trdnega upanja in tolažbe potujočemu božjemu ljudstvu.

Tri velike slovenske može: dr. Janeza Ev. Kreka, škofa dr. Gregorija Rožmana in božjega služabnika Ireneja Friderika Baraga mislimo za sklep posebej omeniti kot živ dokaz, kako zdrava marijanska pobožnost vodi h Kristusu, ki je po nauku 2. vatikanskega cerkvenega zbora središče božjega Razodetja in mora biti tudi središče krščanskega življenja.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

Teološki odsek

Dvanaesti kulturni večer v soboto 4. novembra 1967, ob sedmih, v mali dvorani Slovenske hiše s predavanjem

MARIJA V SKRIVNOSTI KRISTUSA IN CERKVE

Predava univ. prof. dr. Filip Žakelj

V letnem poročilu ob odprtju XXII., to je tekočega zasedanja glavne skupščine Organizacije združenih narodov, je generalni tajnik U Thant glede na konflikt na Bliskovcu poudaril „nekaj temeljnih načel“ za poravnava spora. Kot četrto je navajal „naravno pravico arabskih beguncev iz Palestine, da živijo v svoji rodni deželi“.

Škoda da ta princip naravne pravice do domovine ni bil že kdaj prej in v splošni veljavni obliki razpodij OZN oklican za vse begunce in za vse narode, ne samo za tiste, ki po naključju (ali zaradi njegove vedno še v prid „progresistični“, to je na urnik Moske uravnani aktivnosti) ne uživajo simpatije enokratnega tajnika. Med te begunce in narode spadajo tudi Slovenci.

Dalje je v svojem govoru g. U Thant poudaril še nek drug princip, namreč „pravice tudi najmanjših teritorijev do neodvisnosti“. Dodal je pa tudi to: „Vendar se zdi, da je zaželeno, da se ugotovi razloček med pravico do neodvisnosti in med vprašanjem polnoveljave pridružitve k Združenim narodom. Take pridružitve morejo po eni strani nalagati preveč težke obveznosti 'mikro državam', po drugi pa morejo privedi do oslavljenja Združenih narodov.“

Glede na prebivalstvo so najmanjša država članica Maldivi, ki štejejo 90.000 državljanov. Njih oba delegata sta v seznamu navedena kot „odsotna“. Gambija (300 tisoč prebivalcev) je poslala delegacijo samo, ko je bila pred dvema letoma sprejeta v OZN. Zdaj se za članstvo poteguje pod zaščito Avstralije se nahajajoči teritorij Nauru (3000 prebivalcev). Za pridružitve takih mikro-držav g. U Thant predlaga ustanovitev posebne komisije, ki naj prouči možnost omejenega članstva v OZN. (Slovenskemu članstvu v OZN so ovira le mikro-Slovenci.)

PEVSKO SREČANJE V GORICI

Najprej je bilo letos v Gorici že četrto literarno srečanje iz držav v Srednji Evropi, kakor smo v Glasu že poročali. Letos so razpravljali o usodi romana v slovenski literaturi ter sta imela referata Mira Minelič (roman v domovini) in dr. Martin Jevnikar (roman v slovenski literaturi emigracije). Nekaj tednov zatem pa so se v Gorici zbrali pevski zbori iz držav Srednje Evrope in sicer so nastopili zbori iz Italije, Jugoslavije, Avstrije in Češkoslovaške. Jugoslovanske pevske zборе so zastopali Akademski pevski zbor iz Ljubljane, zbor „Moša Pijade“ iz Zagreba in zbor „Lino Mariani“ iz Pulja v Istri. Izmed slovenskih pevskih zborov v Italiji so nastopili pevski zbor „Vasilij Mirk“ iz Proseka, „J. Gallus“ iz Trsta in zbor „Mirko Filej“ iz Gorice.

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA
R. P. I. 910730

CONCESION 6228

Med novimi knjigami politične vsebine je vzbudil veliko pozornost izid angleškega prevoda knjige nemškega zgodovinarja Aleksandra Druja „Erneuerung und Reaktion: Die Restauration in Frankreich 1800-1830.“ Prevod sta oskrbela dr. Heinrich Wilde in njegova žena, vendar sta pri tem pritegnila še avtorja, ki je za angleško javnost nekatera poglavja znova in obsežneje napisal. Glavna značilnost knjige pa je, da po idejnih temeljih sega daleč v preteklost, npr. do Bossueta, pri razlagi značilnosti razvoja reakcionarne miselnosti, ter gre naprej do idej Maurricea Blondela in čez Maurrasa celo do glavnih zamisli II. Vatikanskega koncila, dasi je Dru napisal delo še pred začetkom koncila. Avtor skuša v prvi vrsti podati miselni razvoj prvih oblikovavcev ideologij od nastopa Napoleonovega cesarstva do padca Karla X. ob julijski revoluciji v Parizu leta 1830. Zanimiv je moto knjige, posnet po Montesquieuju: „Mnogo resnic bomo čutili in odkrili šele desetletja potem, ko so se rodile, in jih bomo v celoti razumeli šele, ko bomo proučili vse niti in skrivnosti dolgoletnega razvoja.“ Ker je bila tista doba predvsem pod vplivom književnikov, se je avtor poglubil v študij idej Chateaubrianda in Consalvija in označuje Maurrasa kot zadnji člen vseh tistih, ki so se računali na teokracijo v moderni preosnovi francoske monarhije.

Šest tednov je trajala v Londonu razstava z naslovom „Art in the Church“. Priredilo jo je Društvo katoliških umetnikov in je bila odprta v eni izmed londonskih galerij od 29. avgusta do 22. septembra. Ob začetku razstave je izšla lična monografija o sodobni angleški cerkveni umetnosti.

Pri založbi Macmillan, ki je last družine bivšega predsednika angleške vlade Harolda Macmillana, je izšla knjiga spominov na vojna leta z naslovom „The Blast of the War 1939-1945“. Knjiga je zanimiva tudi zaradi tega, ker Harold Macmillan opisuje svojo misijo v letih 1943-1945, ko je bil angleški vladni odposlanec pri francoskih oboroženih silah v Severni Afriki, odkoder je bil potem poslan v Italijo in je imel mnogo opravka z dogodki v Grčiji in še posebej v Jugoslaviji. Vendar kritika pravi, da Macmillanovi spomini niso tako napeti in osvetljeni kakor pa ameriškega diplomata Murphyja v knjigi „A diplomat among Warriors“. Macmillan pravi, da je ves razvoj v Sredozemlju izhajal iz nezaupanja med Angleži in Amerikanci. Slednji so si želeli že v novembru 1942 izkrcanje v Franciji, dočim so v Londonu zagovarjali tezo, da bo izkrcanje v Casablanci in potem v francoski Afriki manj tvegano, pač pa so člani angleške vlade pritiskali na ameriško, naj se iz Severne Afrike izvrši napad in izkrcanje skozi Balkan, zlasti v Dalmaciji, pa so bili ameriški generali odločno proti. Dwight Woodroff, glavni urednik Tableta, pravi, da je Murphyjeva knjiga polna podatkov, kako je Roosevelt priganjal, da morajo biti ameriški poveljniki in diplomati polni naklonjenosti do italijanskih komunistov in je pod tem vplivom pozneje Murphy v Rimu skušal celo po Piju XII. vplivati na De Gasperija, naj se poveže s komunisti. Macmillan pravi, da je tak ameriški vpliv močno naraščal, ker je bil ameriški delež pri naraščanju

Čehi in Slovaki so že več mesecev navajeni poslušati „ostre“ govore predsednika republike Novotnyja. Že kronični nemir centralnega komiteja partije je povečalo zadnje tedne najnovejše vrenje med intelektualci. Zatorej je bil Novotnyjev govor pred gojenci vojaških akademij 1. septembra še bolj razburkotil. Položaj v deželi je Novotny opisal v temnih barvah: „V duševnost ljudi pa tudi v pouk in vzgojo, je vzniknilo veliko pacifizma, frivolnosti in brezskrupulja. Razširil se je liberalizem, obenem pa tudi objektivizem.“ Razpravljanja o upravljanju gospodarstva in o državnih strukturah ljudstvo ni prav razumelo: „Tolerirali smo številna različna mnenja v diskusiji o prihodnjih potih razvoja socialistične družbe, nekatere osebe pa so to tolmačile kot šibkost komunistične partije, kot šibkost državnega vodstva, in v skladu s tem tolmačenjem delovale.“ Te „nekatero osebo“ je predsednik republike identifičiral kot „razredne sovražnike“ — kar je zelo pesimistično priznanje, saj je bil ta sovražnik že več let uradno premagan — in jih konkretiziral kot „nekdanje desne nacionalne socialiste (se pravi beneševce), bojevitve klerikalce in socialne demokrate, ki znova razširjajo mnenja, zoper katera se je partija bojevala po 1945“.

Temu je treba narediti konec: „Demokracija in svoboda imajo svoje meje in v socialistični državi ni mogoče tolerirati, da se razširjajo socializmu sovražna in komunistični partiji tuji mnenja in ideologija. Proti tem pojavom bo nujno zavzeti zelo jasno stališče.“ To sicer partijski oficijalni delajo že precej časa, toda tokrat je Novotny bolj točno pokazal svoje namene. Na temelju ideološkega poostrenja izvajana „kadrovska politika“ in „upravni ukrepi države“ napovedujejo pač nove čistke. Posebno v šolstvu, ker „nove generacije ne morejo vzgajati ljudi, ki niso zavedni socialisti“. Obenem je Novotny poudarjal, da mora „socialistični duh“ vladati ne samo v kulturi, temveč tudi v gospodarstvu: razprave o reformah ne bodo smele preko določenih okvirov. Ker so se strankni kadri pokazali preveč mehke, „mora biti izločen duh sprave, ki vodi v politične kompromise in v nestalnost“. Ni pa se Novotny v tem govoru imenoma lotil nobenega pisatelja, ki je nastopil na pisateljskem kongresu ali ob srednje-vzhodni krizi. Par dni prej je v govoru ob 23-letnici slepaške vstaje imel za potrebno izrecno odvrniti trditve pisatelja Karla Kohouta in nekih drugih pisateljev, da je situacija Izraela podobna položaju Čehoslovaške v letu 1938 in ima zato pravico zlomiti obkrožitev. Po Novotnyjevem mnenju je edina skupna točka med tema dvema situacijama zadržanje protisovjetskih zapadnih sil, „ki ga je pozneje popolnoma potrdil finski napad (sic?) zoper Sovjetsko zvezo“. K temu „argumentu“ seveda ni moč odgovoriti.

Zapadnonemški pisatelj Günther Grass se je prvi izmed zapadnih književnikov odzval apelu čeških in slovaških pisateljev in je v odprtem pismu na predsednika Novotnyja 5. septembra, ki ga je priobčil v Die Zeit, (prepisa pa poslal Zvezi pisateljev ČSSR in založbi Mlada fronta) terjal, da se češkim in slovaškim intelektualcem da svoboda izražanja.

Dne 16. septembra je Jirži Hendrych, tajnik centralnega komiteja češkoslovaške partije zadregal vznemirljivo opozorilo intelektualcem, ki „se ločujejo od ljudstva in od politike družbe“. Govorec ob stoletnici pesnika Petra Bezruča v Opavi (češka Šlezija) je izjavil: „V svetu se je sprožila divja antikomunistična histeria, ker hočejo zmanjšati pred svetnim mnenjem pomen petdesetletnice velike socialistične revolucije. V ta namen se poslužujejo beguncev in izdajavcev, ponarejenih manifestov in ponarejenih podpisov, našo partijo obtožujejo samovoljnosti nasproti intelektualcem, pomanjkanja kulture, antisemitizma in celo fašizma. Tisti, ki so sami krivi barbarskih ubojev v Vietnamu, hočejo napraviti iz nas sovražnike svobode in človečnosti.“ Svoj govor je komunistični voditelj sklenil z grožnjo: „Posamezniki, ki se vzdigujejo zoper naša naša družbe in proti njenim koristim, pomagajo — hote ali nehoti — pri antikomunističnih kampanjah, morajo računati, da bodo dobili odgovor.“

Isti dan je Rude Pravo prinesel članek o „protičeškoslovaški kampanji“. Najprej omenja odhod Mnacka in njegove izjave, smrt (podpredsednika svetovne judovske organizacije za pomoč „Joint“) Jordana, potem spominja na obsejne zapletitve z Avstrijo, nazadnje namanifest intelektualcev, ki ga je objavil Sunday Times, ter k vsemu temu dodaja zelo prozorno grožnjo: „Naši prijatelji bodo razumeli, da tam, koder je treba mobilizirati vse ustvarjalne moči za realizacijo jasnega programa razvoja k socializmu, so včasih avtoritarni upravni posegi neizbežno potrebni. Nihče ne more zahtevati, da bi mi žrtvovali naš socialistični razmah načelu zgolj formalne svobode.“ (Torej upravni ukrepi... v najboljši „stalinistični“ tradiciji.)

Sredi septembra se je zbral osrednji odbor Zveze pisateljev, ki je bil izvoljen na 4. kongresu zveze, da imenuje začasno vodstvo, ki ga sestavljajo pisci Milan Jariš, Ivan Križ, Jan Prohazka, Miroslav Valek in Vlastimil Maršiček. Izdano obvestilo pove, da se je to imenovanje izvršilo „v pričakovanju, da bo rešen problem prvomestnika in predsedstva te organizacije“. Dalje trdi komuniste, da je centralni odbor ocenil „dozdevni“ manifest češkoslovaških piscev in umetnikov, ki je bil objavljen 3. septembra, in sklenil, da se ne bo bavil s tem „dokumentom“, ker brez vsakega dvoma gre za ponaredbo.

Čudno je le, da ob ponaredbi partija toliko grozi. Da ne gre le za ponaredbo, kažejo tudi neke nejasnosti in zadrege v pismu pisatelja Pavla Kohouta, ki se je tisti čas nahajal v Hamburgu, Günterju Grassu. Kohout trdi, da ne verjame v obstoj tega dokumenta, „bolj točno, v njega obstoj v skrivnosti polni obliki, kakor mu jo je dal Sunday Times. Izjavlja, da bi tudi v primeru, da je dokument avtentičen, njega besedilo bilo mišljenje „majhne skupine malo pomembnih ljudi“. Ob teh negotovostih, ki jih pripušča pisatelj, ki se hoče vrniti v Čehoslovaško, je sumljivo tudi njegovo zatrjevanje, da se „vključ konfliktov polnem položaju“ čuti „svobodnega človeka, ki nima potrebe, da bi klical na pomoč“. Ob koncu doda še besede: „Čeprav bi izhajala iz zmote, je vendar izpovedi solidarnosti treba dati prednost pred brezbriznostjo“.

Ista številka (levičarskega zapadnonemškega) tednika Die Zeit (15. sept.)

Po poljskem upravnem postopku bi moralo pristojno oblastvo do 24. septembra odgovoriti na vloge za potne liste, ki bi z njimi mogli potovati v Rim na škofovsko sinodo zastopniki poljskega episkopata kardinal primas Štefan Wyszyński; kardinal Karol Wojtyła, nadškof krakovski; škofje Frančišek Job (Opole), Peter Kalwa (Lublin) in Lech Kaczmarek (Gdansk). Dne 22. septembra je bilo potno dovoljenje vročeno kardinalu Wojtyli in škofoma Jopu in Kalwi. Poučeni katoliški krogi so že delj časa vedeli, da je Gomulka odbil državnega svetovavca Zawieyskega, enega izmed voditeljev skupine Znak, prošnjo, naj se kardinalu da potni list, vendar so upali, da bo vsaj tik pred sinodo sledil boljšim mislim.

Tajnik komunistične partije zamerja kardinalu odločno in jasno poslanico o ateizmu in celo naročilo o poučevanju katekizma. Partija je zadnje čase celo dala navodila za upravne šikane in aktivistične izgrede zoper katoličane, ki so vodili do spopadov, med katerimi je bil najbolj hud ob zaplembi večjega dela zemljišča, ki naj bi se na njem sezidala cerkev v Rakowiczu, v varšavskem obmestju. Da bi ponižala kardinala primasa, je dala veto k prvotnemu načrtu za sestanek primasa in generala de Gaulla ob generalnem obisku poljskega narodnega svetišča v Čenstohovi.

Na razločevalno ravnanje partijske vlade z episkopatom so poljski škofje odgovorili s sklepom, da brez kardinala Wyszynskega delegacija poljskega episkopata ne bo odpovala. To je dal jasno vedeti kardinal Wojtyła v nedeljo 24. septembra, ko je spričo kardinala Wyszynskega v Bydgošču izpovedal: „Odkar je od leta 1956 spet na svobodi, je primas v očeh poljskega naroda in vsega sveta postal simbol pravice do religiozne svobode na Poljskem“. Potem pa se je obrnil h kardinalu Wyszyńskemu z besedami: „Ti si za nas vse in za vernike Poljske poosebljen simbol, apostol Kristusa, simbol večnega življenja in ljubezni do naše domovine.“

Razburjenje poljskega ljudstva se je pokazalo posebno 25. septembra, ko je množica katoličanov napolnila cerkev sv. Ane, kjer je kardinal primas pri večernem bogoslužju pridigal. V govoru se ni dotaknil svojih aktualnih težav, pač pa je v razlagi Kristusovih besed: „Kdor hoče iti za menoj...“ vstal zoper idejo, da mora biti katolicizem danes lahka religija, religija „spregledov“. Ob tem je izrekel

je prinesla izjavo simpatije s češkimi intelektuali, ki jo je podpisal pisec Heinrich Böll. Drug zahodnonemški pisatelj, Peter Weiss, pa tam trdi, da je manifest ponarejen, ker takega besedila niso mogli redigirati. Izjavlja pa, da se bo simpozija, ki ga je za 29. november sklicala v Prago Zveza pisateljev ČSSR, udeležil samo pod pogojem, če se bo tam svobodno in stvarno moglo razpravljati o položaju pisatelja v socialistični družbi in sicer v navzočnosti resničnih predstavnikov inteligence iz socialističnih dežel.

„Močni mož“ partije Hendrych je začel uresničevati svoje grožnje in plenum centralnega komiteja, ki je séjal 19. in 20. septembra v Pragi, predlagal izključitev iz partije pisateljev Ivana Klima, Ludvika Vaculika in Antonina Liehma. Komitej jih je nato izključil, „ker njih zadržanje ni združljivo s članstvom v partiji“.

Ivan Klima je bil zaradi govora, ki ga je imel na kongresu o svobodi tiska, že prej izločen iz osrednjega odbora Zveze pisateljev. Ludvik Vaculik se je poslovil s svojim govorom o problemu med državljanom in oblastvom v socialistični družbi (ki ga je prinesel Glas). Antonin Liehm je poglavitni dejavnik pri tedniku Literarni Noviny. Zelo malo verjetno je, da bo to mesto mogel ohraniti, kajti plenum je ugotovil, da je to pomembni občasnik, ki se je že dolgo oblikoval po pogumnih pogledih, „popolnoma ušel kontroli osrednjega odbora Zveze pisateljev Češkoslovaške in se pretvoril v programsko glasilo političnih sestankov opozicije“.

Plenum je zato sklenil, da se tednik odvzame nadzorstvu pisateljske zveze in se podredi ministru za kulturo Karlu Hoffmannu, ki je bil januarja še direktor radia. Razne spremembe v vodstvu Literarnih Novin je partija izvajala sicer že celo leto, toda ta ukrep hoče najbolj naravnost zamašiti usta poglavitnemu glasniku antikongformizma v republiki.

Končno je plenum zaradi „političnih zmot pri delu“ odvezl Janu Prohazku funkcijo člana v osrednjem odboru. Prohazka bi na normalnih volitvah po splošnem mnenju bil izvoljen za predsednika zveze. Sklep plenuma je toliko bolj paradoksalen, ker je še pred nekaj dnevi isti Prohazka bil izbran od osrednjega odbora Zveze pisateljev včasno vodstvo zveze. S tem je hotela partija ostro zavrniti ne le posameznika, ampak tudi celotno organizacijo. Nasproti Prohazku pa si je Hendrych dovolil osebno maščevanje, saj mu je Jan Prohazka kot poslednji govornik na kongresu operkal pravico soditi o delu kongresa.

Resolucija plenuma dalje očita Zvezi, „da ni dosledno snovala svojih dejavnosti na sklepe trinajstega kongresa partije (spomladi 1966) o kulturnih zadevah“. V debatah konec junija, da „je nudila material protikomunistični propagandi in povzročila upravičeno zaskrbljenost“. Te debate da so tudi pokazale, „kam more pripeljati oslabeval vodenje vloge partije na tem področju“, za Hendrychom pa je plenum ponovil, da v incidentih iz zadnjega časa gleda rezultat „močnega pritiska od zunaj, ki izvira iz poslabšanja mednarodnega položaja“.

svojo hvalo Maritainu, „ki se je v ‘Kmetiču iz Garone’ lotil tistih infantilnih teologov, ki so hoteli deliti koncilске očete v dva tabora, v dozdevne progresiste, ki dajejo vse odveze vsem človeškim slabostim in takoimenovane integriste ali konservativce, ki hočejo, da sleherni nosi svoji križ in hodi po stopinjah Kristusovih“. Ko pa je kardinal prišel iz cerkve, ga je množica, ki je nanj čakala celo uro dolgo v noč od vseh strani obdala in ga navdušeno aplavdirala. Zlasti je bilo opaziti veliko mladine, posebno akademске (cerkev sv. Ane je univerzitetna cerkev).

Nekateri optimisti so pričakovali, da bo plenum partije, ki se je začel 28. septembra, zadevo potnega lista bolj trezno obravnaval. Toda že 29. je partijski dnevnik naznanil, da kardinal primas ne bo dobil potnega lista in je skušal opravičiti ta odlok vlade. V članku se vnovič poskuša oddeliti kardinala Wyszynskega od drugih poljskih škofov.

Zgražanje poljskih katoličanov nad ravnanjem vlade s primasom je toliko, da je morala celo Pax, najbolj režimska skupina med katoličani, obžalovati korak vlade. To je storila v zadnji septembrski številki svojega tednika Kierunki (Smer) v obliki polemike Januša Stefanowicza z rimskim dopisnikom krakovskega časopisa Zice Literackie, ki je kritiziral „proizraelsko zadržanje Vatikana“ in trdil, da Vatikan s prizadevanjem za izboljšanje razmerja do ZSSR namerava „zabiti klin“ med Sovjetsko zvezo in drugimi socialističnimi državami in tem otežiti položaj. (Žele nekateri poljski komunisti direktno zvezo z Vatikanom brez moskovskega posredovanja?)

„Zadeva s potnim listom“ je silno pomnožila ugled kardinala Wyszynskega v poljskem javnem mnenju. Vladi je dalje „uspelo“ tudi to: naravnost prisilila je poljski episkopat, da se je na naravnost demonstrativen način solidariziral s primasom. Že dolgo se je vlada trudila odločiti od kardinala Wyszynskega posebno krakovskega kardinala. Prav tako se je vlada prizadevala v naravnostnih pogajanjih z Vatikanom doseči vsaj delno umaknitev kardinala Wyszynskega. Sedaj ne more Vatikan storiti drugega kot dati podporo avtoriteti načelnika poljske Cerkve. Pot novega vatikanskega pogajavca na Poljsko — imenuje se svetnik nunciature Bongianino — je gotovo odgojena na kasneje.

PREDPISI ZA DIALOG

Tajništvo za nekristjane je pravkar izdalo v Rimu prvi del pravilnika za dialoge med katoličani in nekristjani ali pa pripadniki drugih krščanskih cerkev. Uvod v pravilnik je napisal kardinal Marella, predsednik tajništva in poudaril, da je za take dialoge potrebna predvsem zadostna teološka izobrazba, kakor tudi zadostno poznavanje gradiva iz primerjalne znanosti o verstvih, kakor tudi o neverstvih, kajti samo teoretično znanje nudi zadosten pogoj za uspeh takih razgovorov. Drugi del pravilnika bo izšel prihodnje leto. Ob koncu pravilnika je pripomba, da so vsi predpisi začasnega značaja, ker je še preveč področij, ki so še popolnoma neraziskana.

(KNJIŽNE NOVOSTI)

vojnih sil in pri oborožitvi vedno večji.

Na konferenci v Alžiru sta se Macmillan in general Marshall, takrat načelnik ameriškega glavnega stana, razgovarjala o vdoru na Balkan skozi takoimenovana Ljubljanska vrata. In citiramo: „General Marshall je vprašal: ‘Kje pa je ta Ljubljana? Ali ni na nekateri Tja ne moremo iti...’ Nakar sem mu odgovoril: ‘Ne! Ljubljana je praktično v Avstriji!’ Takrat šele si je Marshall oddahnil.“ Macmillan se na nekaterih mestih povzpne do trditve, da si je Roosevelt želel razpad britanskega imperija in je zato tudi razumljivo, zakaj je Roosevelt na konferenci v Jalti Stalinu popuščal in tako povzročil, da je bila Evropa razdeljena po črti Stettin-Trst in je taka še danes.

MECENSKI DAR ZA GLAS: g. A. B., Buenos Aires, 10.000 pesov.

Za SKLAD GLASA so darovali: č. g. Milan Povše, La Plata, 500 pesov; g. prof. France Novak, Cinco Saltos, 800 pesov; č. g. Franc Jakop, San Nicolás, 450 pesov; g. Alojzij Oblak, Morón, 500 pesov; g. arh. Jure Vombergar, Bs. Aires, 200 pesov; ga. dra. N. N., Bs. Aires, 450 pesov; Neimenovani, Slovenska vas, Laniš, 1.500 pesov; č. g. Jure Zupan, Bolivia, 196 pesov; g. Zinka Rupnik, Castelar, 600 pesov; g. Anton Podlogar, San Martín, 500 pesov; gđč. Renata Sušnik, Ramos Mejía, 500 pesov; g. N. N., Castelar, 100 pesov; č. g. Julij Čuk, Ekvador, 5 dolarjev; g. Stane Šušteršič, Washington, 6 dolarjev; g. dr. Jože Goršič, Chicago, 5 dolarjev. Vsem najlepša hvala!

ENAJSTI KULTURNI VEČER

Srbsko-hrvatski jezikovni spor je zajemal spored 11. kulturnega večera, na katerem je v okviru literarnega oddelka doktor Srećko Baraga predaval o temi Slovenci in srbohrvaški jezikovni spor. Večer je vodil Ruda Jurčec in ga je začel s pozdravom, posebej pa številnim hrvaškim gostom.

Predavatelj je prvi del predavanja posvetil zgodovinskemu razvoju južnoslovanskih jezikov in razčlenjal nato pojmovanje razmerja med jezikom in narodnostjo. Za konec je podal sliko o razvoju dogodkov ob objavi zagrebške deklaracije kulturnikov in o položaju hrvatskega jezika in hrvatske književnosti.

Po predavanju je bila debata in so zlasti hrvatski gostje podali številne pripombe s svojega stališča, širši vpliv problema na celotni položaj — tako kulturni, kakor tudi narodni v zvezi z zadnjimi dogodki, pa je dodal vodja večera.

Številni udeleženci so pozorno sledili razpravljanjem in na koncu predavatelja nagradili s toplim aplavzom.

odmevi

Vestnik DSPB (XVIII, št. 9-10) objavlja kritično poročilo o knjigi Vinka Brumna. ISKANJA. Po uvodu, kakšna bo kritika, pravi: „Kar v začetku povejmo dvojje stvari: 1. Čeprav pisec skromno sodi, da zase išče resnico, le da pri tem na glas misli (str. 10), je vendarle gotovo, da bo knjiga vsem dobrodošla, oziroma, če ne dobrodošla, pa vsaj koristna, najsi tudi kdo o čem sodi drugače. So stvari, ki jih je treba vedno znova premišljevati in tudi izpovedati. 2. Kar gotovo je tudi, da bomo na splošno vsi soglasno sprejeli vsebino Brumnovih razmišljanj, čeprav je umljivo in celo hvalevredno, da ima kdo v nekaterih pogledih, zlasti na nekaterih mestih, svoje mnenje... Ta splošnost pa vendar kljub temu tako posamezniku kot skupnosti lahko prinese veliko koristi, če si le vsakdo vzame dovolj truda, da ko prebira, tudi razmišlja — in aplicira... Najprej človek kar čuti avtorjevo težnjo, da bi se izražal v čim lepšem jeziku; išče zbranih, tudi novih slovenskih izrazov, in beseda mu gladko teče, da človek kar uživa... Kar je tudi opaziti, je avtorjeva želja, da bi bil čim bolj jasan, tako v izrazih kot v mislih... Morda je največ vredno to, da Brumen skuša misliti s svojo glavo. S tem seveda ni rečeno, da ne uporablja virov... Mislim, da je treba danes med nami precejšnjo mero osebnega poguma zato, da kdo izrazi mnenje, ki se razlikuje — čeprav le za malo — od „splošno sprejetih“ avtorjev, posebno še če jih celo izrečno navaja. — Iz povedanega sledi, da smo dr. Brumnu lahko hvaležni za nje-

KRST PRI SAVICI — POEZIJA IN DRAMA

France Papež

Če je ljubezen soustvarjalka poezije, opravlja to pri dramatiki vse, kar spada v kategorijo trpljenja: duše razdejanje, nemir, strah, tesnoba. Kot so imele te prve naše eksistence v Prešernovem Sonetnem vencu občuteno poetično in estetsko oblikovanost, tako so pozneje v Krstu pri Savici dobile neosrednejši, človeško božji in dramatičnejši izraz. Ena stran Prešernove duhovne dediščine je prav v sečno prizadevanje podobiti usode slovenskega krščanskega človeka.

Prešernov ep — v povzeti tematiki ga poustvarja odrsko delo Zorka Simčiča — enakim naslovom — je doživeti in izraz vere, ki požene na krhlem steblu ljubezni iz zemlje, napojene s krvjo. Simčičev operno dramatski tekst je moderno doživeti snovi Prešernove pesnitve. Delikatna psihološka igra ob izgubi najdražjega in preko šestih slik — dramatičen skok v novo najdražje, v globino vere, ki jo zasledimo iz paradoksnega obraza Črtomirovega.

V Prešernovi poeziji se prelivajo pretanjeni sokovi strahu in upanja, medtem ko se nenehoma ponavlja realna in dramatsko drhteča tema vere — vere v zemljo slovensko, vere v človeka, v umetnost, v ljubezen. Lirično filozofska stran Krsta pri Savici, ki ga je Prešeren ustvaril v dneh osamelosti in notranjega trpljenja, je izražena v posvetilnem sonetu Matiju Čopu: „Minljivost sladkih zvez na svet“ oznanja kak' kratko je veselih dni število...“ Ampak globlja snov je duhovna revolucija, prešine Bogomilo in Črtomira, da se v vrhuncu čustvene in dramatske silnosti odloči za popolno predajo novi, nerazumljivi sili ljubezni — veri.

* * *

Odrsko delo Zorka Simčiča, ki vsebuje več psiholoških in dramatičnih prvin, ki jih je potrebno za operni tekst — kar naj bi prvotno Krst pri Savici bil — je v simboliki naglo si sledečih in časovno enotnih slik onrto na močno narodnostno in krščansko problematiko. Predvsem krščanstvo se pojavi v tisti elementarni, konkretni vendar komaj otipljivi evangelijski snovnosti, ki jo tako dobro pokaže druidski misticizem. Dramatik poudarja eksistenčne in personalistične možnosti, odpira nove vpoglede, išče zaključke. Psihologija dramskega dejanja terja, prav zaradi te nove simbolično pokazane evangelijske revolucionarnosti v dušah, odločen in nagel ritem igre, ki ga je avtor, razen v 5. sliki in morda na začetku zadnje, povsod obdržal.

Osebe Krsta hodijo preko tistih naših prvin in poslednjih reči, ki so življenje, smrt, ljubezen, trpljenje, vera, nemir. Na teh postajah odkriva avtor žgoče temeljne sodobnega človeka. Krščanstvo se pokaže kot zadnja resničnost, poslednja nedoumljiva izvedena rešitev. Kot je Prešernov Krst sestavljen iz psihološko zasekanjih, paradoksnih prehodov in skokov — kar je za romantično razpoloženje naravno — tako Simčičev dramski razplet zgodovinsko in duhovno revolucionarno zaključen. Dramatik najde preko tolikih prvin in poslednjih reči v Črtomiru, ki je poleg Goimila njegov največji lik, novega človeka, religiozno poglobljenega, zavzetega, prosvetljenega. Cilj dramskega dejanja in glavna smer igre sta uresničena v poduhovljenju

KNJIŽNA RAZSTAVA V SLOMŠKOVEM DOMU

Za obletnico blagoslovitve Slomškovega doma je bila v domu razstava slovenskega zamejskega tiska. Odprta je bila v soboto 14. oktobra zvečer in je trajala ves naslednji dan. Predsednik SKA Ruda Jurčec se je prireditve udeležil v nedeljo 15. oktobra in je vodstvu doma čestital k lepi ureditvi razstave ter se zahvalil za trud, ki ga posveča skrbi in ljubezni za slovensko besedo. Na žalost je slabo vreme motilo lep spored celotne prireditve.

SEZONA GLEDALIŠČA V TRSTU

Slovensko gledališče v Trstu je za novo sezono 1967/68 napovedalo pet premier za abonma in otroško premiero. Ansambel šteje dvanajst stalnih igrancev. Lani so imeli devet premier. Toda razlika je le na zunaj, ker bo poleg petih premier poseben dramski studio pripravil še tri premiere za svoj program. Dramski studio vodi Jože Babič, ki hoče s studiem vzgajati mlajši rod. Ansambel mladih pa bo tako nekoliko razbremenil tudi maloštevilni stalni ansambel. Oba skupaj bosta dala vsega okrog 120

predstav, približno toliko, kakor lani leto. Izvedbo slovenskih del bo začel uprizoritev Iva Brnčiča drame „Meč štirim steni“. Iz italijanskega repertoarja so izbrali dramizacijo Svevoevega romana „Zeno Cosini“. Za italijansko odre je dramizacijo pripravil in jo priredil na odru v Genovi izvedel režiser Tulio Kezich, doma iz Trsta. Delo, ki že šlo po vseh italijanskih odrih ter je bilo kritika soglasno ugotavljala, da je bil uprizoritev ena najboljših dramskih stvaritev v našem desetletju italijanske gledališke umetnosti. Izmed angleških dramatik so izbrali delo Oscarja Wildeja „Kako važno je biti resen“, ob koncu sezone pa mislijo postaviti na odru iz evropske literature delo Felicia Marceauja „Jajce“.

Dramski studio mladih namerava najprej uprizoriti Tennessee Williamsa „Blues“, dalje Karla Wittigerja „Dolga mlečna cesta“ in „Dolgo božično kosilo“, Thorntona Wilderja.

Tržaško slovensko gledališče bo šlo na gostovanje po Slovenijo, kjer bodo predstavljali Pirandellovo dramo „Saj ni res“. Tržaški ansambel računa, da bo gostovanje finančno podprla tudi italijanska vlada. Iz Ljubljane pričakujejo več

milosti človeka, za katerega bi dejali, da tega že skoraj ni vreden. In vendar se ta človek, tudi po zločinu, ki ga je storil nad Gojmirom — njim, ki je v stiski časa zdržal do konca — usmeri više, globlje in naprej. Da, Simčičev Krst se konča čudežem.

* * *

Noben režiser, ki ga notranji ustvarjalni nemir žene za tem, da oživi in izrazi likuje na odru kako dramsko umetnino, se ne more izogniti nujni, da bi ne aktualiziral dramskih oseb in dejanj, se pravi, da bi jim ne dal lastnega prepričljivega življenja in časovne perspektive. Bistvo odrskega ustvarjanja je, da vdihne literarno nakazani vlogi osebno dušo — in duša je vedno zdanja — da odpečati pismo z globoko vsebino, obraz z resničnim izrazom in seveda tudi, da oživi zgodovinske osebe v času zadnjih dni. Ta „korektura“ dramskih likov prihaja toliko bolj do izraza, kolikor bolj se režiser zaveda posebne umetniške naloge in kolikor bolj čuti v sebi osebno željo po ustvaritvi človekove podobe. Konkretno oživljene, umetniško oblikovane in aktualizirane dramske osebnosti dihaajo tako v nepogrešljivem ritmu sodobne problematike, v živem utripu človeškega srca, v svežini poetične besede.

Odrsko prekaljen se režiser *Nikolaj Jeločnik* v vsaki stvaritvi bolj približuje lastni meji, kjer se režijska zamisel zlije z dramsko v novo, realno aktualizacijo dramskih možnosti. V svojski in umetniško visoko stremeči uprizoritvi dramsko političnega dela Zorka Simčiča je nadahnjene in disciplinirane režiser s krepkimi, ekspresivnimi zamahi šestih slik (morda bi jih lahko skrčil na pet?) postavil pred publiko nekaj perečih tem: aktualnost križa, okostje razdvajajočega bratskega spora, tla duhovnega trenja, skrivnost žrtve, skrivnost nenadnega, nerazumljivega vdora smrti.

* * *

Problem igralca je problem gledališča — in narobe. Oba sta v bitni povezanosti, kar je močnega v gledališču, je delo odrskega ustvarjalca; obenem pa je ustvarjalec posameznik deležen tiste nadosebne kulturne skupnosti, ki oživlja oder, dvorano zakulisje. Če je uprizoritev Simčičevega Krsta pri Savici dosegla tolik uspeh, je zasluga režiserja, igralcev in gledališča.

Krst ne dovoljuje dosti realizma, zato so se režiser in igralci osredotočili predvsem na igranje osebnosti. *N. Jeločnik* in *Frido Beznik* sta mojstrsko ustvarila bolj ali manj psihološka značaja Duhovna in Črtomira. Jeločnik zna biti teatraličen, pa tudi eksperimentalen, vendar nikdar prisiljen. Jeločnikova in Beznikova igranja sta vedno vsebinsko in formalno izdelana. Podoba Duhovna, globoko evangelijsko občutena, je *N. Jeločnik* podal čudovito. *Frido Beznik* je ustvarjal v dramsko močnih vlogah in dejanjih, manj v postajajočem ritmu (5. slika).

Bogomilo je umetniško občuteno odkrila *Marjeta Smersu* (prva njena večja vloga); njena diskretna igra je bila vseskozi umirjena in zaokrožena. Odrska inteligenca je v *Marjani Willemarta* (Staroslav), odkar ga poznam iz kampovskih in tukajšnjih predstav. Zelo dober igralec obeta postati *Janez Zorec*, ki je upodobil Gojmira. Valjuno ena najtežjih vlog in *Maks Nose* jo je, kljub nekoliko zmanjšani odrski aktivnosti v zadnjih letih, izčrpal s poudarkom in energijo. *Ludvik Stancer* je skrbno izdelal svojo podobo Ribiča, in *Čiril Markez* ne bi mogel biti primernejši in bolj prepričljiv v Frankarju, poleg Ribiča najbolj realni postavi. Mladi rod tukaj rojenih igralskih talentov je presenetljivo asimiliral odrski jezik in kretnjo; reči je treba, da je bila *Marjeta Smeštra Smeštra* zelo lepa rešitev.

Sceno je duhovito zamislil in v duhu sodobnega gledališkega teženja spretno režiral pri omejenih možnostih prizorišča na odru Slovenske hiše scenograf *Andrés Díaz Mendoza*.

Predstava Krsta pri Savici, ki jo je Slovensko gledališče v Buenos Airesu priredilo v praznino misijonske nedelje in v počastitev leta vere ter njemu pridruženih slovenskih religioznih obletnic, spada med najboljše uprizoritve.

Operna bo prišla in uprizorila *Jožko Osterjeverga „Gorenjskega slavčka“*, ki bo gostovala v Linhartovim „Mestno gledališče iz Ljubljane“ se ni sporočilo naslova svojega dela. Zagrebški operni balet bo gostoval v Ljubljansko Delo objavlja željo vodstva tržaškega Slovenskega gledališča, da bi bil cilj postati osrednje gledališče v Sloveniji. Vendar se mora boriti proti tokovom italijanskega šovizma, saj je še pred nekaj tedni misijonski ilustrirani tehnik ostro napadel tržaške Slovence in njihovo delovanje na polju gledališke umetnosti in dal članku naslov: „Slovensko zlato porušila Trst“.

Kakor tudi na drugih poljih, se mora tudi slovensko gledališko življenje boriti proti ozkim nazorom italijanskega nacionalizma, zdrav razvoj pa ovirajo podobni titovski vplivi iz Ljubljane, ki kulturo najprej merijo po svojih partijskih vatlih.

POVEST O STALINU

Aleksander Solženicin je s svojim pisateljskim letošnji kongres sovjetskih pi-

sateljev razburkal rusko in svetovno javnost. Predvsem je terjal odpravo cenzure. Po kongresu so policijske oblasti izdale še ostrejša ukrepa proti pisatelju, ki živi dejansko konfiniran v Rjazanu. Vendar se mu je od tam posrečilo spraviti v svet novico, da je dokončal veliko delo (obsegalo bo 700 strani), povest z naslovom „V prvem krogu“. Popisuje Stalina v času poostrenega naraščanja terorizma in novega prirejanja policijskih procesov, ki niso zajeli samo Rusije, ampak tudi Poljsko, Češkoslovaško (Slanski), Madžarsko (Rajk) in Bolgarijo. Dejanje povesti se razteza na en sam dan Stalinovega življenja v decembru 1948 in še polovico naslednje noči. Poleg Stalina je glavni nosilec dejanja še njegov osebni sluga, vključeni pa so tudi takratni vodilni člani sovjetske vlade. Najprej je ta novica o novem Solženicinovem romanu bila objavljena v osrednji slovaški literarni reviji v Bratislavi.

— Moderna galerija v Ljubljani je 14. septembra odprla posebno razstavo umetnosti v Zahodni Nemčiji. Obsegala je 250 eksponentov s področja slikarstva, kiparstva in grafike.

govo knjigo. Kupujmo, berimo in širimo jo! Predvsem pa premišljajmo! Nekatera mesta, čeprav zavita v elegantno višino, so tako „eksplozivna“, da zamorejo spremeniti tek skupnosti, in (pospešiti) boljši razvoj resnično krščanskih osebnosti v njej, katerim bo „resnica luč, ljubezen pa gibal“ (str. 281).“ Avtor krtičnega poročila je podpisan: HŽ.

— Univerzitetni profesor dr. *Bogdan Radica* nam piše iz New Yorka: „... Že nekaj časa prejemam Glas, ki ga smatram za izredno interesantnega ne samo s slovenskega stališča, ampak s splošnega. Redka katera emigrantska publikacija v vseh naših jezikih more dati toliko pomembnega in važnega čtiva na tako malo straneh. Vi ne spremljate samo življenja Slovenije, Hrvatske in Srbije, ampak Evrope, Južne in Severne Amerike, in gotovo vam je lahko list v čast...“

DE GAULLE O „ELITI“

Revue de Paris je 1. novembra 1920 objavila pod signaturo treh zvezdic članek z naslovom „Bitka pri Visli, zapisnik francoskega častnika z bojišča“. Avtor ni nihče drug kot tedanji stotnik, kmalu nato major de Gaulle, član glavnega stana generala Weyganda. Ko je v varšavski katedrali poslušal zbor prostovoljcev, ki so peli himno Prisega s „tistim religioznim in prežaljenim zanosom, ki oznamuje pri Slovanih vse ljudske manifestacije“, je major de Gaulle imel to misel: „Tragična usoda teh narodov, kjer energija in značajnost elit nikoli nista bili na višini kreposti in dobre volje od spodaj.“

TITOV MILIJONI ZA NENNIJA

Rimski Messagero je bil še ne dolgo tega edini rimski dnevnik, ki je izhajal z lastnimi finančnimi sredstvi. Sedaj uživa podporo iz bližine Morove vlade. Ker pa je podpredsednik te vlade Nenni po madžarskem uporu sovjetsko pomoč zamenjal z jugoslovansko in od Tita za svojo stranko prejel težke milijone, se mora Messagero v svojem pisanju truditi, da ne bi zadel ob znano občutljivost Nennijevih prijateljev z Balkana. Verjetno ti ne bodo brez pripomb ob vtisu, ki ga je Matteo de Monte dobil ob pogledu na hrvaške romarje, ki so v soboto 23. septembra čakali na papeža Pavla VI. na trgu sv. Petra. Piše: „Slovenska množica ima, tudi kadar je javna, tudi kadar je zadržana, neko svojo barvitost in neko svojo razsežnost moči in pomena, ki ju ni moč zamenjati. Može in žene v ponosni revščini obleke spominjajo še vedno na Italijane takoj po vojni: s prav istimi obnavami na gumijastih podplatih, s prav istimi nekoliko zmečkanimi blagovi, s tistimi prekratki in pretesnimi suknjiči, s tistimi nogavicami iz grobega bombaža, s tistimi založenimi in kmečkimi srajcami, ki smo jih videli, kako so jih prinašali iz skritosti v letu 1945. Pred slavnostnim stopniščem, ki ga stražijo švicarji, Titovi Hrvati vzbujajo sočutje.“ (Messagero, 24. 9. 1967.) Tega vtisa niso mogle popraviti niti številne lepe narodne noše, ki jih je nosila domala mladina, ne pobožno ženstvo že starejših letnikov, kakor je to bilo pri slovenskih romarjih.

— Skrb za mecenstvo v domovini ponazarja notica: „Posebnemu univerzitetnemu študentskemu skladu Borisa Kraigherja je od skoraj 500 vprašanih kolektivov le 12 sklenilo dati fanančno podporo... Prihodnje leto ali pa — nekateri — letos jeseni bi morda dalo denar 11 delovnih organizacij. Negativnih odgovorov pa je prišlo 60. Drugih 400 niti odgovorilo ni...“ (Poročilo v Delu). „Če drugega ne je ta molk aljiv, tako do ustanovitelja sklada kot do spomina na pokojnega Borisa Kraigherja, čigar ime simbolizira plemeniti kulturni namen sklada.“ (Sodobnost XV, 7.)

Pasionist dr. Ivan Sofranov, urednik bolgarskega časopisa *Carkva i kultura*, asistent bolgarskih beguncev v Rimu, je napisal članek o položaju krščanstva v Bolgariji. Katoličani so v Bolgariji zelo maloštevilna manjšina. Sedanjost katoliške cerkve v Bolgariji povzema v stavke: „Danes sicer ni več odkritega in krvavega preganjanja cerkve, toda vlada nova oblika preganjanja, metoda moralnega nasilja, ki je morda še bolj nevarna in hujša, ker se izvršuje na skrivoma in po tihem. Takšna je žalostna situacija katoliške cerkve v Bolgariji in menim, da je sedaj že mogoče reči, da dvajset let komunistične oblasti je povzročilo v cerkvi več škode kakor petstoletno turško gospostvo.“ O položaju bolgarske pravoslavne cerkve p. Sofranov poroča: „Tudi ta cerkev je spočetka komunistične vlade imela težave in mučenje. Toda vedno je bila državna cerkev in tako povezana s politiko vlade. Tako je tudi danes. Zaradi tega je uradno priznana. Ima svoje duhovsko semenišče, svoj cerkveni tisk, pravoslavni duhovniki dobivajo državne podpore. Toda cena, ki jo plačuje za to priznanje in za zgolj zunanjo prostost, je previsoka. Privolila je v to, da podpira komunistični režim. Cerkveni tisk se nikoli ne utrudi poveljevat v svobodo in družbeni napredek v komunistični Bolgariji, čeprav vsi vedo, da dežela še nikoli ni bila tako politično, religiozno in ekonomsko zatirana. V mednarodnih sporih brezpogojno izbere stran, ki jo diktira moskovska politika, tako ob madžarski vstaji npr. kot v kubanski krizi, glede Vietnama itd. Zelo dejavno se udeležuje v navo ustanovljeni Krščanski mirovni konferenci, ki jo komunisti cenijo, ker je to gibanje nasprotni pol h katoliškemu gibanju Pax Christi; predvsem propagira njihovo lažno koekzistenco. Pravoslavna cerkev Bolgarije pomaga tudi sedanjemu režimu pri poskusu pridobiti močno protikomunistično bolgarsko emigracijo. Katoliški duhovniki ne dobe dovoljenja za še tako kratko potovanje v zamejstvo. Pravoslavna cerkev pa ima popolno sodelovanje vlade pri ustanavljanju novih bolgarskih skupin v tujini. Naivno bi bilo to komunistična zanimanje pojmovati kot izpreobrnjenje. Del bolgarskega zdomstva je to novo obliko komunistične propagande odkril in ustanovil novo bolgarsko pravoslavno cerkev, ki ne priznava pravoslavne hierarhije v Bolgariji. Z drugimi besedami, mislim, da je današnja pravoslavna hierarhija postala koristno orodje v rokah komunistične vlade in ta ateistična vlada ne bo nikoli dovolila zares ekumeničnega razgovora s katoliško cerkvijo. Po našem občutju je torej položaj cerkve v Bolgariji zelo temen,

v bistvu prav isti, kakor je bil v začetku komunističnega režima. Komunizem more sicer spremeniti svojo taktiko, toda cerkev, posebno katoliška cerkev, je še naprej povsod in sistematično preganjana.

Poljski pisatelj Jozef Mackiewicz je svoje predavanje o položaju Cerkve na Poljskem, ki ga je imel nemškimi teologom v Königsteinu maja 1967 osredil na poskus razklati cerkev s pomočjo gibanj Pax in Znak. Ti gibanji sicer verske trdnosti in ednosti v cerkvi in ljudstvu nista mogli kaj več nakrušiti, toda posrečilo se jima je, da sta v zamejstvu vzbudili vtis, da je komunizem na Poljskem našel rešitev za arrangement s cerkvijo, ki ga je treba odobriti. V deželi sami to mnenje komaj kdo zastopa. Po vtisih pisatelja se jih za tudi svetovnonazorni dialog med kristjani in komunisti na Poljskem le malo zanima tudi v krogih hierarhije. To pa zato, ker je tam „ozračje zaobračanja pomena besedam“ splošno le preveč očitno. Komunistična ideologija je namreč temeljnim pojmom prava in etike podtaknila pomene, ki je njih sprevrženost po izjavi nekega pred kratkim v zdomstvo došlega poljskega publicista enaka samo zamenjavanju dneva in noči.

Novi ravnatelj Instituta Marx-Engels v Moskvi Pjotr Fedosjev, ki je sredi septembra zamenjal na tem za sovjetsko komunistično ideologijo usmerjevalnem mestu dose danjega ravnatelja Pjotra Pospelova, nekdanjega glavnega urednika *Pravde*, je znan po tem, da v marksistični filozofiji zastopa trdno tako imenovane pravoverne pozicije. Fedosejev (letnik 1908) je po izvorni izobrazbi učitelj. V ideološki aparat partije je vstopil 1941, med 1945 in 1949 je urejeval doktrinalni časopis centralnega komiteja Boljševik (prednik sedanjega Komunist). Od 1955 do 1957 je kot ravnatelj v uredništvu revije *Voprosi filozofije* vodil zelo aktivno boj zoper „revizioniste“ in „moderniste“ v marksizmu. Na prvem sociološkem mednarodnem kongresu 1956 je zastopal SSSR in tam branil teze marksizma-leninizma. Napisal je več knjig in študij o problemih historičnega materializma in „socialističnega humanizma“. Po 1958 ga je partija imenovala v Akademijo znanosti, od 1961 je titularni ud centralnega komiteja. Institut Marx-Engels-Lenin je nastal 1931 iz združitve Instituta za raziskovanje zgodovine komunistične stranke in Leninevega instituta. Tedaj je bil tudi priključen centralnemu komiteju partije. Fedosjevo imenovanje se tolmači kot nova poostreitev kampanje zoper revizionizem.

NOVA SEZONA V LJUBLJANSKI OPERI

Ravnatelj ljubljanske opere Demetrij Žebre je dopisniku „Dela“ podal pregled sezone 1967/68. Začeli so jo 7. oktobra s premiero „Gorenjskega slavčka“, vendar je bila izvedba ponovitev premiere v poletni sezoni na Križankah. Izmed slovenskih del bo sledila izvedba Kozi novega „Ekvinokcija“ in sicer v temeljiti prereditvi, takoj nato pa izvedba švarerovega baleta „Nina“. Uporizorev teh slovenskih del naj velja kot delež opere ob jubileju stoletnice slovenskega gledališča. Izmed takozvanega železnega opernega programa bodo izvajali Verdievo „Aido“, Pucinijevo „Madame Butterfly“ in Gounodovega „Fausta“. Novost bosta deli Haydna „Svet na mesece“ in Janačkova „Katja Kabanova“. Bogat bo spored baletnih večerov ljubljanskega ansambla, ki je pripravil balet: Čajkovskega „Simfonija“, B. Ipavca „Serenada“, in Prokofjeva balet „Romeo in Julija“. Danilo Švara je napisal novo operno delo „Ocean“ in je izvedba napovedana za drugo polovico sezone.

Med osebnimi spremembami je Žebre napovedal stalno nastavitvev artistke Mitke Eftimove iz Skopja, za več sodelovanj pa so angažirali Vero Laciž, sopranistko.

Med sezono bo opera odšla na gostovanja v Bergamo, Trst in Trevizo, kjer bo izvajala predvsem slovenska operna dela. Nekaj predstav bo tudi v dvorani kulturnega doma v Trstu.

Ravnatelj Žebre je ob koncu podčrtal,

da je finančno stanje opere zelo težko, vendar se je uprava potrudila dati na program dela, ki za prejšnjimi sezonami ne bodo zaostajala.

EKSTREMNO GLEDALIŠČE V BELGRADU

Antigona v izvedbi Living Theatra iz New Yorka v belgrajskem gledališču Bitef 212 ni bila nič nepričakovana, torej nobeno presenečenje, če upoštevamo, da so belgrajski gledavci že nasičeni z novimi gledališkimi tendencami z vsega sveta. Dogajanje, ki se je začelo na odru z vzušanjem velemestnih siren in se je potem razširilo na vse gledališče, je obdalo gledavce z intonacijo črnskih duhovnih pesmi in hkrati z ritmom sodobnega sveta, ki so ga igralci razkazovali v farmerkah in v podobnih skorajda okusnih bitniških oblačilih, in z dogajanjem zunaj časa in na odru brez kulis.

Vse skupaj je imelo pečat nestanovitnosti in stilizacije, ki si ga lahko privoščijo gledališče v prostovoljnem izgnanstvu. Čeprav piše v katalogu, da je to gledališče iz New Yorka, je v resnici internacionalno, kar potrjuje tudi dejstvo, da uporablja v igri mnogo jezikov in ima igravsko družino, zdi se tako, sestavljeno iz ljudi več barv, prepričan in spoznanj, saj so na odru hkrati beli in črni ljudje in še drugih barv.

Living Theater je tudi formalno vzemiril „vozni red“ skupine BITEF, saj je bil napovedan za 26. september, nastopil je pa dva dni poprej. Atelje 212 se je trudil, da je to gledališko sku-

pino dobil k nam, in ji je zato ustregel v vseh željah in zahtevah, saj ji je v zadnjem trenutku priskrbel tudi letalske vozovnice iz Pariza v Belgrad, in še marsikaj drugega. (Toda listi v Jugoslaviji niso objavili, da financira taka ameriška gostovanja ameriško zunanje ministrstvo.)

Po predstavi je bil pogovor za okroglo mizo naslovljen s „Teater in revolucija“. Začel se je takoj po predstavi, ki gledavcev ni tako močno pretresla kot so mnogi mislili. Vsekakor pa je to gledališče vrnilo festivalu ozračje eksperimentalnosti in ekstremnega iskanja, ki ga je z nekaj zadnjimi predstavami, ki so se preblíževala tradiciji gledališkega izraza v modernem nadihu, in mednarodna prireditvev skorajda izgubilo. (Delo, 26. septembra 1967.)

— Mešani pevski zbor v Trbovljah šteje 65 članov in je v septembru odpoštoval na desetdnevno gostovanje v Bolgarijo, kamor ga je povabilo bolgarsko pevsko društvo v Perniku, važnem rudarskem središču. Zveze med Trbovljami in Pernikom trajajo že nad 30 let in bodo tam trbovljski pevci priredili štiri koncerte. Koncerte bo vodil Tomislav Šopov in bodo izvajali skladbe slovenskih komponistov.

— Orkester in zbor Slovenske filharmonije sta priredila na koncu sezone 1967 v Riminiju štiri koncerte. Dirigiral je Lovro Matačić. Italijanska kritika je pohvalila „izredno interpretativno moč in močno individualnost; zbor pa je pokazal barvno zlitost in odtehtanost po skupinah“.

Julijska številka biltena pariškega Društva za mednarodne politične študije in informacije je v svoji izdaji za latinsko Ameriko, v kateri ima ime "Este y Oeste", objavila poročilo jezuita Manuela Foyaca o deviacijah socialnega katolicizma v latinski Ameriki. Pisec je ravnatelj mednarodnega tajništva za socialno delo Družbe Jezusove in je znan po svoji usmerjenosti k napredku, splošnemu razvoju in socialni pravičnosti.

Poročilo ugotavlja, da se je v Južni Ameriki začela pojavljati miselnost nekaterih krogov v Evropi, po kateri naj bi bilo katoličanom zabranjeno posegati v politično in socialno dogajanje. Omejujejo naj se samo na duhovno oblikovanje posameznikov, da utrjujejo Kristusovo kraljevanje v dušah, opuščajo pa naj vsako miselno pokristjanjevanje javnih in zasebnih ustanov, češ da to ni njihovo področje. To je bilo mogoče v srednjem veku, ne pa v naši dobi, ko je svetno področje tako ostro ločeno od duhovnega. Zato naj ne bo nobenih katoliških institucij. Cerkev naj samo oznanja evangelij, deli zakramente in skrbi za bogoslужje. Ne vpliva pa naj na šolstvo, združništvo, sindikate in stranke, ker so to civilne dejavnosti, pri katerih Cerkev nima nobenega opravka. V imenu današnjega družbenega pluralizma se zahteva, naj se Cerkev odpove vsemu vplivanju na to, da bi bilo politično in socialno življenje urejeno po načelih naravnega prava in krščanskega razodetja. S tem pa se zavrača ideja krščanskega humanizma, po katerem je človeku mogoče na zemlji živeti tudi nadnaravno življenje. Nekateri gredo celo tako daleč, da odklanjajo ustanavljanje in vzdrževanje organizacij za prosvetno delo ali splošen zunanji napredek krajevnih skupnosti, češ da s tem katoličani zbujaajo pri marksistih zavist in tako ovirajo dialog.

Temu stališču blizu je zahteva, naj se Cerkev ne brani pred napadom komunizma. V tem je pomenljiva knjiga Kanadčana Leslie Dewarta "Krščanstvo in revolucija", v kateri zahteva, naj Cerkev opušča vsako pridobivanje vernikov in učenje morale, ker je to duhovni napuh najvišje stopnje. Katoličani ne izkazujejo svetu ljubezen zato, da bi ta prišel v Cerkev, ampak je bila Cerkev ustanovljena zato, da moremo dati svetu svojo ljubezen. Krščanstvo ni vezano na nobeno družbeno ureditev. Zato je za Cerkev vseeno, pod kakšnim režimom živi. Cvete lahko tudi v katakombah. Spričo odprtega napada komunizma na Cerkev si morajo katoličani prizadevati, da sam komunizem odrešijo, to je, da mu pomagajo do pristnosti, v kateri bo mogel s čistimi nagibi brez odklonov doseči idealne pridobitve.

Čilenska krščansko socialna mladinska ideologa J. Silva in J. Chonchol pa v knjigi "Razvoj nove družbe v latinski Ameriki" pišeta: "O marksizmu imava dobro mnenje. Marksizem najbolj jasno uči resnice o gospodarstvu, socialni družbi, družbenih razredih in razvoju družbe. Kdor ne usvoji tega nauka, zelo malo razume svet, ki ga ima pred seboj. Čeprav je marksizem v nekaterih področjih nepopoln in ga je v drugih celo treba revidirati, npr. v duhovnem, ga je vendar v njegovih velikih dosežkih treba dokončno veleniti v splošno zavest. Marxova materialistična filozofija ne sme vznemirjati, ker so bo po svoji notranji dinamiki sama sprevrgla v spiritalizem."

Tako "Este y Oeste".

Te ideje in stališča so zelo skladna s tistimi, ki jih opažamo v našem interesnem področju. Mir za vsako ceno, beg pred politiko in upanje v evolucijo se pri nas zagovarjajo s tem, da bi vsak odločen nastop onemogočil nadaljnje delo Cerkve, in s politično stvarnostjo, ki menda ne dopušča druge možnosti kot sprejetje položaja. Gornja dejstva pa kažejo, da so v veljavi miselne orientacije, ki jih ne gre zamenjavati s šibkim značajem in zastrašenostjo, ampak so bližje sveti preproščini, če ne tudi računom in prikritim kombinacijam. V vsakem primeru pa škodijo gledu in duhovnim uspehom Cerkve, pa tudi sreči in razvoju narodne skupnosti.

—ab—

RAZSTAVA BAROKA V MARIBORU

Sredi septembra so v Mariboru odprli razstavo baroka na slovenskem štajerskem. Lokalni umetnostni krogi so prireditev proglasili za največjo kulturno manifestacijo Maribora v letošnjem letu. Zbrali so dela, ki segajo od zgodnjega 17. do konca osemnajstega stoletja. Razstavili so več ko 100 rezbarskih del. Zaradi transportnih težav kipov niso mogli razstavljati v izvirniku, tako zlasti ne kipov pritlikavcev iz gradu na Dornavi.

Med imeni razstavljalcev so dela mariborskega kiparja Fr. Kr. Reissa, J. G. Božiča iz Laškega, dalje priljubljenega ljudskega umetnika Mihaela Pogachnika iz Konjice in J. J. Mehrsija iz Slovenj Gradca. Največjo pomembnost pripisujejo delom Mariborčanov Jožeta Strauba in Jožeta Holzingerja; oba štejejo med vodilne osebnosti baroka na vsem štajerskem.

Postranski, vendar ne manj važni namen razstave pa je doseči pri ljudeh zavest, da je treba starine spoštovati in jih zavarovati. Več tovrstnih predavanj bo v teku razstave imel restavrator mu-

zeja Tone Blatnik. Celo razstavo pa je pripravil muzej, ki ga vodi dr. Sergij Vrišer. Največ del je bilo iz cerkva, največ sakralne vsebine. Nekaj del sta posodila Narodna galerija v Ljubljani in Pokrajinski muzej v Celju. Denarna sredstva sta dala na razpolago mestna občina mariborska in fond za varstvo umetnin v Ljubljani. Zadostnost sredstev je omogočila lično izdajo kataloga in posebne plakate po vsej slovenski štajerski.

— Mariborska umetnostna galerija je priredila spominsko razstavo del slikarja Franja Stiplovskega. Razstavili so zlasti dela iz dobe, ko je živel v Krškem in sicer 36 olj, 22 risb in 8 grafik. Stiplovšek je nekaj let po prvi svetovni vojni plodno deloval v Mariboru, kjer je bil tajnik mariborskega umetniškega kluba. Pomembno je bilo tudi njegovo delovanje v Klubu mladih skupno z Nikom Pirnatom in Ivanom Kosom. Večino del je za mariborsko razstavo posodil Krajevni muzej v Brežicah.

— Nolitovo knjižno nagrado v Belgradu je prejel za leto 1967 pesnik Berislav Radević in sicer za zbirko pesmi „Bratstvo in nespečnost“.

Oča Bleiweis, pridni varuh kranjskega naroda pred vsemi nevarnimi tokovi velikega sveta in novih vekov, ni bil samo branik pred njemu kvalitetno nevsječnimi idejami v slovenski literaturi, ampak se je celo sam poskusil v pisateljevanju dramskih vzgojnih del. V Ljubljani so imeli srečo, ko so odkrili njegovo kratko naukov polno dramsko delo, napisano za izvajanje po čitalniških odrih lepe kranjske dežele. Ko so jo proučevali, se je znova potrdilo, kar se je vedelo že njega dni, da Bleiweis ni bil kaj prida izviren; igrico je napisal kar po nekem češkem izvirniku. Gre za kratko komedijo, ki pa seveda ne želi samo zabavati, ampak čisto po Bleiweisovih rodoljubnih metodah hoče narodu tudi koristiti. Zato je v delu lepo pokazano, kako je oderuško kaznovano kakor se spodobi in čista ljubezen poplačana, kakor je to povsod po svetu. Uprizoritev je na ljubljanski televiziji doživela popoln in zaslužen uspeh in so glavne vloge izvajali Kristjan Muck, Janez Albreht, Betka Leskovšek in Mila Kadič, glavno vlogo pa je odlično izdelal France Presetnik. Ugotovili so, da je bila igrica prvič uprizorjena v ljubljanski čitalnici leta 1865, vendar oča Bleiweis imena avtorja niso dovolili navesti.

RDEČA INTERPRETACIJA PROTOKOLA

Ljubljanska revija Teorija in praksa je v številki 8-9 objavila med drugim članek Zdenka Rotarja: (Ne) sporazum ob protokolu. Poročevavec Dela je iz članka kot najzajetnejšo misel pobral ugotovitev: „Tako kakor katoliška cerkev nadvse pozorno spremlja pojave in dogajanja po svetu pa tudi pri nas ter se na tej podlagi vanje tudi vključuje, je tudi naša dolžnost, da pozorno spremljamo njihove težnje, želje ter zahteve ter na tej osnovi odločimo politiko države in politiko ZK (partije, op. ur. Gl.) To opazovanje in soočanje pa ne bi smelo potekati zaradi nekakršnega medsebojnega sumničenja, temveč zato, da v duhu protokola (državna politika) ter v duhu programa ZK (Zveze komunistov) odpravljamo nesporazume.“ — Dovolj jasno povedano, da v zadnji instanci o razmerju med državo in cerkvijo odloča partija — in samo partija, ne pa državna oblast kot partner dogovora. Kako se to razvija, se je moglo doslej videti v Sovjetski zvezi, kjer imajo tak protokol med vlado in patriarhom že štirideset let, to je od leta 1927 (glej članek Kriza v ruskem pravoslavlju, Glas, XIV, št. 15).

PEVSKI ZBOR "FRANCE PREŠEREN" NA TURNEJI

Pevski zbor „France Prešeren“ v Kranju je konec septembra odpotoval na turnejo po Angliji in Nizozemski. Dirigent Peter Lipar je za turnejo naštel pester spored skladb od renesančnih do sedanjih avtorjev ter narodnih pesmi. Poleg koncertov so imeli pogodbo tudi za nastope v angleški televiziji.

— Ruža Pospisheva je članica newyorške Metropolitan opere in je po rodu Hrvatica. V prvi polovici oktobra je bila povabljen na gostovanje v budimpeštanski operi, kjer je pela glavni vlogi v operah Samson in Dalila in Ples v meskah.

Gorje, dvakrat gorje — pohujšanje je v deželi; ljudje, zakrijte si obraze, pohujšanje — nesramnica vseh nesramnic prihaja, na belem konju hoče pojezditi v Ljubljano in tam zavladati... Pomislite, pravijo, da ji je ime Umetnost, ki se je spremenila v navadno pocestnico, ko je spregovorila besede, doslej skrite pod sedmimi pečati in je skrivnosti ime Politika...; Krištof Kobar II hoče na belem konju v Ljubljano...

Pohujšanje se ni rodilo samo na Slovenskem. Strehe gorijo v polovici Evrope, kjer je varuh vseh čednosti gospod, ki mu je Komunistem ime. Gorje mu, kdor izmed umetnikov in književnikov njegovo ime po nemarnem imenuje...

V peklo z njim in peklov se danes ne manjka; za vsakim ogrom čakajo že baričari. In tako odhajajo v koncentracijska taborišča Sinjavski, Daniel in so pod policijskim nadzorom Solženicin, Voznesenski, Zamjatin, in je v pravi ječi naš Mihajlo Mihajlov, o katerem se pa sme — tudi v svobodnem tisku — govoriti v časopisih samo bolj na skritih mestih. Kajti bliža se, bliža marsikaj, kar bo Miklavž prinesel tistim, ki so pridni.

Toda pekleniški znajo najbolj razgrajati tam, kjer je pohujšanje v največji nagoti. Nad sprijenim strankarstvom rohne v zahodni Nemčiji kar trije kandidati za nemškega Nobela v literaturi: Heinrich Böll, Günter Grass in Peter Weiss, poleg tega pa se enako namarno obnašajo tudi pravi filozofi, kot so Jaspers, Bloch, Habermann in Marcuse. V Angliji pa je sploh bilo tovrstno pohujšanje na prodaj takorekoč kar na stojnicah in so se politično ponemarjali celo taki kot so bili Belloc, Chesterton Waugh, danes pa se izprašujejo, zakaj politizirajo slavna, lepa imena: Tynbee, Trevor Roper, Kingsley Martin, Malcolm Muggeridge... cela gneča jih je, sram jih bodi... In v ubogi Angliji imajo v zgodovini slavno Lady Godivo, ki se je nekega jutra prikazala na belem konju brez vsega na sebi — res beli konj in uboga čistost spadata skupaj in uboga Lady ni imela drugega na sebi kot dolge zlate lase kot prva Eva... Res pa je, da se prav letos

pišejo dolge polemike o tem, kako je bilo: ali je bila res brez vsega ali pa so bili zlati lasje angelski plašč, prozoren kot so prozorne zlate barve pri nebeškem Fra Angelicu...

Za ZDA bi morali biti bolj previdni, ker tam vlada dolar in pišejo lepe članke pisatelji, nazvani kolumnisti, in se vsaka beseda plačuje po dolarju... Marškomu bi se oči zavrtle, vendar nič bati: nikdo od njih ne bo goljufan, njihovi beli konji se bodo ustavili na meji dežele, ki je rdeča — tam bi lepega belega konja razsekali in meso na stojnicah razstavili na prodaj kot — govedino... Ti kolumnisti pišejo namreč največ o evoluciji.

In z govedino pridemo v našo lepo slovensko kulturno kroniko. Njeno zgodbo vsi poznamo, ko je govedina sicer ostala na svoji stojnici in čakala na kupec, dokler ni začela smrdeti, slovenska kulturna zgodovina pa se je obogatila s knjigo, ki nosi lep, polnokrvni, folklorni naslov: Krpanova Kobila.

Naj se nikar ne misli, da bi se hotelo povedati kaj novega. Zgodba je pri nas resnično stara že tisoč let. Kajti gorje se je rodilo, ko se je črnilo peresnikov razlilo na prepovedana lovišča politične nedotakljivosti. Kadar se kulturnik poda na takšno polje, se naj posebej obleče v svečano, togo — recimo, naj se prelevi v ponižnega, spokornega Martina Kačurja in naj potrkta tu ali tam, ponižno z rokopisom v roki: „Gospod, lepo prosim vbogajme...“

Kmalu bo preteklo poldrugo stoletje, kar je naš pesnik zapel: „Slep je kdor se s petjem ukvarja — Kranjec moj mu osle kaže...“ Torej proč s „konji — belci, proč z Jacinto, posodo nečistosti“ — kajti bliža se, bliža noč in skoz njo prihaja naš legendarni policaj z leščerbo v roki, vpijoč v globine gluhot: „V imenu postave vprašam, če se ne skriva tod Krištof Kobar, tat, umetnik, kontrabander in razbojnik?“ (I. Cankar, Pohujšanje v dolini šentflorjanski, str. 311, Zbr. sp. IX.)

Kakšen razvrat — in začelo se je takrat, ko je Platon — filozof in pisatelj, prvi dal svoji knjigi naslov: POLYTIKOS. — — —

R. J.

POGOJI ZA DIALOG

Ljubljanska Visoka šola za politične vede izdaja revijo „Teorija in praksa“. V letošnji 6. številki prinaša obširno razpravo o popeževih socialni okrožnici Razvoj narodov. Uvod je podpisal Zdenko Roter in ga zaključuje z besedami: „Redke, čeprav dragocene pobude posameznikov v slovenski cerkvi, češ da je potreben tudi notranji dialog, torej dialog v cerkvi kot profesionalni družbeni instituciji, ostajajo v našem verskem tisku praktično brez odmeva. Ta tisk je, žal, še vedno večidel apologetski, čeprav mnogokrat izreka besedo dialog.“

Tem besedam odgovarja glasilo slovenskih duhovnikov v zamejstvu Omnes unum, št. 3, 1967, ko pravi:

„Nismo poklicani, da odgovarjamo v imenu domačega verskega tiska, zakaj se ne spušča v dialog glede zadev v Cerkvi. Zanimalo nas bi pa, kaj bi nam gornji zagovornik dialoga odgovoril na vpra-

šanje, zakaj oblasti v republiki Sloveniji praktično ovirajo gradbo novih cerkva, malega semenišča ljubljanske nadškofije, slovenskega škofijskega bogoslovnega semenišča. Saj je znano, da potrebuje Ljubljana vsaj 17 novih župnih cerkva na periferiji mesta, znane so prošnje salezijancev glede gradnje v št. Rupertu na Dolenjskem. Cerkev potrebuje Nova Gorica, Idrija in še drugi kraji. Zakaj se morajo toliki slovenski malosemenišniki potikati po hrvatskih semeniščih? Zakaj pristojni ne dobe rešenih prošenj za lokacijo stavb in gradbenega dovoljenja?“...

Doktor Anton Trstenjak ni več dekan ljubljanske teološke fakultete, ampak je bil za novo šolsko leto spet izvoljen dr. Stanko Cajnk. Doktor Trstenjak je bil izvoljen lani oktobra, a je prevzel mesto šele sredi decembra, ko je fakulteto obiskal apostolski delegat nadškof Cagna.

Septembra 1967 je bil v ZD kongres vseh vej in organizacij Hrvatskega osvobodilnega pokreta, HOP. Iz Argentine so se ga udeležili na čelu številne delegacije tudi člani vodstva celotnega gibanja z dr. Heferjem na čelu. Na zborovanje so prišle delegacije iz Evrope, Avstralije, Afrike in Nove Zelandije.

ZAHTEVA PO SAMOODLOČBI

Kongres je ob sklepu sprejel resolucijo, ki je bila poslana vsem trem državam udeleženkam konference v Jalti februarja 1945. Resolucija spominja ameriško, angleško in sovjetsko vlado, da je bil v Jalti sprejet sklep o pravici samoodločbe tudi za hrvaški narod in v imenu naroda v domovini in vseh pripadnikov hrvaškega življa v emigraciji opozarjajo, da terja hrvaški narod popolno samostojnost v lastni, neodvisni, suvereni državi.

Na kongresu je bilo tudi poudarjeno, da je bil med HOP in predsednikom HSS dr. Jurajem Knjevičem sprejet dogovor, ki obsega štiri točke. Besedilo prve pravi, da sta obe stranki v enaki meri az samostojno hrvaško državo izven okvira Jugoslavije.

Pojasnjeno je bilo tudi, kakšen je položaj dr. Branka Pešlja in njegovega kroga v HSS; ponovljena je bila izjava dr. Knjeviča: „Dr. Branko Pešelj mi je na vprašanje, zakaj zagovarja konfederacijo, izjavil, da je ameriški državljani hrvaške narodnosti, ki se ne smatra za člana HSS in zato lahko govori, kar sam smatra za primerno.“

RAZPRAVA DR. BOGDANA RODICE

Univerza v Pennsilvaniji ima Institut za mednarodno politiko. Član tega instituta je tudi dr. Bogdan Radica, ki je profesor na tej univerzi. Institut izdaja revijo Orbis, ki izhaja trimesečno. Oktobra je izšla 4. številka X. letnika. Dr. Radica je prispeval razpravo „The Disunity of the Slavs“. Ta številka je posvečena Hansu Kohnu.

RAZSTAVA DEL STANETA KREGARJA V BELGRADU

Dne 28. septembra so v Muzeju sodobne umetnosti v Belgradu odprli retrospektivno razstavo del Staneta Kregarja. Ostala je odprta do 18. oktobra. Umetnik je razstavil 30 podob v olju, nastalih v dobi od leta 1936 do 1967.

ODVEČNI BRUCI

Za prvi letnik na fakultetah belgrajske univerze se je letos vpisalo 6207 kandidatov več, kakor jih bi ta ustanova mogla sprejeti (zmogljivost znaša 9715). Med temi odvečniki je bilo 3010 kandidatov, ki jim po veljavnih predpisih ne bi bilo treba delati sprejemnega izpita.

— Cenzura v Rimu je prepovedala predvajanje filma „Kitajska je blizu“, ki je bil nagrajen na letošnjem filmskem festivalu v Benetkah. Film je delo italijanskega režiserja Marca Bellocchia. Prepovedali so ga zaradi tega, ker „žali dobro maniro in moralno“. Režiser je vložil pritožbo proti sklepu cenzure in je višje sodišče ukrepe cenzure razveljavilo. Delo sloni na trditvi, da nosimo danes vsi Kitajsko v sebi, mogoče ne samo eno.